

Nr 40

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa kreditgarantier åt svensk varvsindustri m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 28 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 18 januari 1963, föreslagit riksdagen att till Förvärv och teckning av aktier i Uddevallavarvet aktiebolag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.; att godkänna att mellan staten och Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag träffas en överenskommelse i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet föreliggande förslag; att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 130 000 000 kr. för krediter till Uddevallavarvet aktiebolag; att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 20 000 000 kr. för krediter till Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag på grund av teckning av aktier i Uddevallavarvet aktiebolag; samt att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 400 000 000 kr. till svensk varvsindustri på de villkor och enligt de grunder som angivits i statsrådsprotokollet.

Propositionen

I propositionen framläggs förslag dels om en statlig kreditgaranti åt svensk varvsindustri, dels om vissa åtgärder i syfte att trygga sysselsättningen vid Uddevallavarvet aktiebolag.

I fråga om *vissa kreditgarantier åt svensk varvsindustri m. m.* innebär propositionsförslaget, att staten skulle ikläda sig en garanti å 400 mkr — förutom en garanti å 150 mkr för finansieringen av verksamheten vid Uddevallavarvet aktiebolag.

Enligt vad som anförs i statsrådsprotokollet torde genom inrättandet av Aktiebolaget Svensk Exportkredit och genom den betydande utökning av maximibeloppet för statens betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit, som beslöts av 1961 års riksdag, exportföretagens kreditbehov i regel vara tillfredsställande tillgodosett.

För den exporterande varvsindustrien är emellertid läget annorlunda. Möjligheterna att i dagens läge erhålla beställningar som ger vinst är närmast obefintliga. De kontrakt som nu tecknas är i regel direkt förlustbringande för varven. På grund härav bedömer varven ofta möjligheten att erhålla exportkreditgaranti såsom alltför kostsam. Beställningarna inom varvsindustrien och de krediter som där måste lämnas avser belopp, som är av en helt annan storleksordning än inom andra exportföretag. Konkurrensen om betalningsvillkoren torde därjämte vara betydligt hårdare inom varvsindustrien än inom någon annan industri. Detta gäller även konkurrensen med utländska varv i fråga om beställningar från svenska redare. På grund härav förordas att speciella åtgärder vidtages för att underlätta de svenska varvens möjligheter att lämna krediter. Däremot anses det inte böra ifrågakomma att lämna varvsindustrien några direkta subventioner.

Den finansieringshjälp som sålunda föreslås skola lämnas de svenska varven anses böra ges i form av statliga kreditgarantier. Dessa garantier bör emellertid begränsas till att avse bidrag till finansiering dels av varvens per den 31 december 1962 utelöpande nybyggnadskrediter, dels ock av krediter hänförliga till varvens vid denna tidpunkt ineliggande orderstock. Den ökade belåningsmöjligheten har då inte påverkat kontraktens utformning och förlustriskerna för staten på grund av dessa kreditgarantier torde i regel vara obetydliga. De svenska varven beredes emellertid möjlighet till en betydande likviditetsförstärkning och därigenom ökad konkurrenskraft gentemot utländska varv.

För den ökade finansieringshjälpen till svensk varvsindustri föreslås staten skola ikläda sig en garanti å sammanlagt 550 milj. kr. Av detta belopp skall dock, som i det följande närmare kommer att utvecklas, 150 milj. kr. avse finansieringen av verksamheten vid Uddevallavarvet aktiebolag. Resterade 400 milj. kr. anses lämpligen böra fördelas av Kungl. Maj:t efter hörande av Sveriges varvsindustriförening. Dessa kreditgarantier å 400 milj. kr. bör ha en löptid av högst tio år i varje enskilt fall och i övrigt begränsas på sätt förut angivits. Det bör stå varven fritt att välja kreditinstitut för belåningen för att erhålla förmånligaste räntevillkor. De föreskrifter beträffande säkerheter och övriga förhållanden, som bör gälla för utnyttjandet av garantierna, avses skola ankomma på Kungl. Maj:t att närmare utforma efter samråd med representanter för varvsindustrien.

I fråga om *åtgärder beträffande Uddevallavarvet aktiebolag* erinras i statsrådsprotokollet inledningsvis om den enligt 1958 års riksdags beslut vidtagna stödaktionen beträffande Uddevallavarvet, varvid fyra affärsbanker svarade för erforderlig finansieringshjälp, staten iklädde sig kreditgaranti intill ett belopp av 30 mkr och Uddevalla stad lämnade borgen för 10 mkr. Samtliga aktier i Uddevallavarvet aktiebolag överlämnades till en särskild stiftelse, vars aktieinnehav skulle avvecklas så snart en försäljning av aktierna kunde komma till stånd på skäligen villkor.

I statsrådsprotokollet anføres därefter i huvudsak följande.

De påfrestningar på varvens likviditet, som konkurrensen beträffande kreditgivningen medfört, har drabbat Uddevallavarvet särskilt hårt, då bolaget — i motsats till övriga svenska storvarv — redan tidigare haft en svag likvid ställning. Bolaget står därför ånyo inför en likviditetskris. Undersökningar av bolagets ställning, som företagits inom finansdepartementet, utvisar att för fortsatt drift kräves ett betydande kapitaltillskott.

Uddevallavarvet sysselsätter omkring 3 000 personer, vilka jämte sina familjer för sin försörjning är direkt beroende av att verksamheten vid varvet upprätthålles. Härtill kommer, att ett nedläggande av varvet sannolikt skulle få omfattande återverkningar på annan företagsamhet i trakten. Det ekonomiska livet i Uddevallaorten är sålunda starkt beroende av varvet. Situationen allvar understrykes ytterligare av det förhållandet, att ifrågavarande område sedan gammalt haft betydande arbetslöshetsproblem.

Med hänsyn härtill och till den svenska varvsindustriens goodwill kan det allmänna inte undandraga sig att medverka till en bestående lösning av problemen i samband med Uddevallavarvet. Det kan därvid framhållas att utvecklingen inom rederinäringen går mot allt större fartyg. De varv som kan bygga stora fartyg har därför största möjligheten att överleva den nuvarande krisen. Till detta slag av varv hör varvet i Uddevalla. Det har därför framstått som berättigat att söka en lösning som möjliggör Uddevallavarvets fortbestånd som varv.

I detta läge har kontakt sökts med Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag för att få till stånd ett samarbete mellan staten och nämnda bolag beträffande Uddevallavarvet aktiebolag. Det har syntts naturligt att försöka samordna produktionen vid Uddevallavarvet och vid ett av de svenska storvarven. Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag har förklarat sig berett att samarbeta med staten i fråga om Uddevallavarvet aktiebolag. I samband härmed har Eriksberg aktualiserat och förutsatt att ett allmänt stöd i form av statlig kreditgaranti lämnas till den svenska varvsindustrien. Underhandlingarna har resulterat i ett preliminärt avtal, vilket underställs riksdagen.

Avtalet förutsätter att staten förvärvar samtliga aktier i Uddevallavarvet aktiebolag från den nyssnämnda stiftelsen, vilken saknar ekonomiska resurser för att garantera fortsatt verksamhet vid Uddevallavarvet. Stiftelsens styrelse har beslutat att godkänna en försäljning av aktierna till staten för 8 milj. kr. Sedan staten förvärvat aktierna skall aktiekapitalet enligt avtalet ökas med 32 milj. kr., varvid staten tecknar aktier för 12 milj. kr. och Eriksberg för 20 milj. kr.

Enligt avtalet, som skall gälla i tio år, åtager sig Eriksberg att söka tillföra Uddevallavarvet nya beställningar och att rationalisera och förbilliga driften vid varvet. För detta arbete och för därav föranledda kostnader skall Eriksberg åtnjuta en affärsmässigt beräknad ersättning. Eriksberg skall därjämte erhålla täckning för förluster, som under avtalstiden kan tillfogas Eriksberg på grund av dess medverkan i Uddevallavarvet. Det förutsättes vidare att staten skall lämna kreditgarantier dels till Uddevallavarvet å sammanlagt 130 milj. kr., dels till Eriksberg å 20 milj. kr.

Beträffande propositionsförslaget i ovan icke berörda delar får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet s. 2—8.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft nedan nämnda i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin m. fl.* (I: 571) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.* (II: 697), i vilka motioner hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 28 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt provning och förslag angående särskilt kreditstöd till företag i sysselsättningssvaga områden för upprätthållande av sysselsättningen i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Ståhl* väckt motion (II: 710), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 28 måtte understryka i motionen angivna synpunkter. Yrkandet avser principen om företagsekonomisk drift under konkurrens på lika villkor med enskild företagsamhet.

Beträffande motiveringen för berörda motionsyrkanden får utskottet hänvisa till motionerna I: 571 och II: 710.

Utskottet

Förslagen i förevarande proposition avser dels en allmän statlig kreditgaranti åt svensk varvsindustri och dels vissa åtgärder till tryggnad av sysselsättningen vid Uddevallavarvet aktiebolag.

Beträffande frågan om kreditgarantier åt svensk varvsindustri skall enligt Kungl. Maj:ts förslag dessa garantier avse ett sammanlagt belopp av högst 400 mkr — bortsett från Uddevallavarvet aktiebolag. Förslaget är motiverat av nödvändigheten av att i rådande hårda internationella konkurrensläge söka underlätta de svenska varvens möjligheter att lämna krediter. Såsom av statsrådsprotokollet framgår har det däremot ansetts inte böra ifrågakomma att lämna varvsindustrien några direkta subventioner. De föreslagna statliga kreditgarantierna, vilka avses skola fördelas av Kungl. Maj:t efter hörande av Sveriges varvsindustriförening, skall ha en löptid av högst 10 år i varje särskilt fall och i övrigt begränsas på sätt av statsrådsprotokollet framgår. Departementschefen understryker i detta sammanhang behovet av ett intimt samarbete mellan varvsföretagen i syfte att nedbringa produktions- och administrationskostnaderna.

Utskottet har vid sin granskning av Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del funnit detsamma motiverat ur anförda synpunkter och får fördenskull tillstyrka den nu avsedda kreditgarantien till svensk varvsindustri.

Vad därefter angår frågan om åtgärder till stöd för verksamheten vid Uddevallavarvet aktiebolag avser Kungl. Maj:ts förslag dels anvisande av

ett investeringsanslag å 20 mkr för förvärv och teckning av aktier i nämnda bolag, dels godkännande av att en överenskommelse träffas mellan staten och Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag i huvudsaklig överensstämmelse med ett föreliggande förslag i syfte att trygga sysselsättningen vid Uddevallavarvet aktiebolag, dels ock iklädande av statliga kreditgarantier å 130 mkr till Uddevallavarvet aktiebolag och 20 mkr till Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag på grund av teckning av aktier i förstnämnda bolag. Kungl. Maj:ts förslag får ses bl. a. mot bakgrunden av den rådande internationella konkurrensen i fråga om kreditgivningen i förening med det ekonomiska livets i Uddevallaorten starka beroende av varvet samt dettas resurser i fråga om stora fartygsbyggen. Förslaget åsyftar att få till stånd en mera bestående ordning under samverkan mellan staten och ett enskilt företag. Förevarande ärende skiljer sig sålunda till sina allmänna förutsättningar från den år 1958 genomförda tillfälliga stödaktionen, vilken förutsettes skola betraktas som en engångsföreteelse.

Utskottet — vars vederbörande avdelning bl. a. genom studiebesök i Uddevalla bildat sig en närmare uppfattning om situationen vid Uddevallavarvet och därmed sammanhängande spørsmål — har vid prövning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke funnit anledning framställa någon erinran mot det samma.

I motionen II: 710 understryks principen om företagsekonomisk drift under konkurrens på lika villkor med enskild företagsamhet på samma område samt uttalas att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition bör framhålla vikten av att nämnda princip iakttas. Enligt utskottets uppfattning synes grundad anledning finnas att räkna med att det i motionen angivna syftet kommer att bli tillgodosett även utan något särskilt uttalande från riksdagens sida. Motionen påkallar därför enligt utskottets mening inte någon riksdagens åtgärd.

Det i motionerna I: 571 och II: 697 framställda yrkandet, vilket avser särskilt kreditstöd till företag i sysselsättningssvaga områden inom landet i allmänhet, synes utskottet inte böra prövas i förevarande sammanhang. Motionerna bör fördenskull inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1. till *Förvärv och teckning av aktier i Uddevallavarvet aktiebolag* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63 å kapitalbudgeten under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.;

2. godkänna att mellan staten och Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag träffas en överenskommelse i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande förslag;

3. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 130 000 000 kr. för krediter till Uddevallavarvet aktiebolag;

4. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 20 000 000

kr. för krediter till Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag på grund av teckning av aktier i Uddevallavarvet aktiebolag;

5. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti till ett sammanlagt belopp av högst 400 000 000 kr. till svensk varvsindustri på de villkor och enligt de grunder som angivits i statsrådsprotokollet;

B. att motionen II: 710 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 571 och II: 697 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 mars 1963

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 41.

Reservation

av herrar *Bengtson, Sundin, Eliasson* i Sundborn, *Larsson* i Hedenäset och *Löfroth*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 571 och II: 697 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 5, som börjar med »Det i» och slutar med »riksdagens åtgärd», bort ha följande lydelse:

»Det i motionerna I: 571 och II: 697 framställda yrkandet om skyndsam prövning och förslag angående särskilt kreditstöd till företag i sysselsättningsvaga områden för upprätthållande av sysselsättningen tillstyrkes av utskottet. Nuvarande kreditmöjligheter genom företagarföreningarna avser i stort sett hantverk och småindustriföretag. Med hänsyn till de ökade sysselsättningssvårigheterna synes det emellertid nödvändigt att även andra företag kan erhålla kapital för upprätthållande av sysselsättningen. Den kreditgarantigivning, som i propositionen föreslagits för varvsindustrien, kan härvid tjäna som förebild, men även en direkt långivning utöver den som nu sker via företagarföreningarna kan behöva övervägas. Lämpligen torde prövningen av detta spørsmål böra ske inom Kungl. Maj:ts kansli i nära samråd med företagarföreningarna och länsarbetsnämnderna i berörda län.»

dels ock utskottets hemställan under C. bort ha följande lydelse:

»C. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 571 och II: 697, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning och förslag angående särskilt kreditstöd till företag i sysselsättningsvaga områden för upprätthållande av sysselsättningen.»